

بناام خدا

بررسی نقش اطلاعات حسابداری در تصمیم‌گیریهای مالی مدیران
بانک ملت استان مازندران

بوسیله:

زهرة ابونورى

8164

پایان نامه:

ارائه شده به دانشکده تحصیلات تکمیلی بعنوان بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم
برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته

حسابداری

از

دانشگاه علوم و فنون مازندران

استاد راهنما: دکتر اسفندیار ملکیان

استاد مشاور: دکتر احمد احمدپور

پانیز ۱۳۷۷

۳۰۰۳۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف.....	تقدیر و تشکر.....
ب.....	تقدیم به.....
ج.....	چکیده.....
فصل اول - کلیات - طرح تحقیق	
۲.....	موضوع تحقیق.....
۶.....	دلایل اهمیت موضوع تحقیق.....
۷.....	سابقه تحقیقات و مطالعات انجام گرفته.....
۸.....	فرضیه‌های تحقیق.....
۹.....	اهداف اساسی از انجام تحقیق.....
۹.....	تعریف برخی از واژه‌ها و اصطلاحات بکار رفته در تحقیق.....
۱۱.....	روش انجام پژوهش (چگونگی انجام تحقیق).....
۱۱.....	۱- روش تحقیق:.....
۱۱.....	۲- روش گردآوری اطلاعات:.....
۱۲.....	۳- قلمرو تحقیق:.....
۱۲.....	۴- محدودیتهای تحقیق:.....
۱۳.....	۵- جامعه آماری:.....
۱۳.....	۶- نمونه آماری:.....
۱۳.....	۷- روش یا روش‌های نمونه‌گیری:.....
۱۴.....	۸- روش‌های تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون فرضیه‌ها:.....
۱۶.....	چهار چوب فصول مختلف این تحقیق.....

فصل دوم - مروری بر ادبیات حسابداری در زمینه موضوع تحقیق

۱۸	مقدمه :
۲۰	استفاده کنندگان گزارشهای مالی
۲۶	هدفهای حسابداری و گزارشگری مالی
۲۷	محدودیتهای گزارشگری مالی
۲۹	خصوصیات کیفی اطلاعات مندرج در گزارشهای مالی
۳۵	جایگاه سیستمهای حسابداری در بانک
۳۸	استفاده کنندگان از اطلاعات حسابداری بانک
۴۳	مطالعات انجام شده درباره تاثیرات رفتاری اطلاعات حسابداری
۴۵	مروری بر تحقیقات تجربی در زمینه موضوع تحقیق

فصل سوم - روشهای گردآوری اطلاعات و متدولوژی تحقیق

۵۱	توصیف آزمودنیها
۵۱	جامعه آماری
۵۱	نمونه آماری
۵۲	فرضیه های تحقیق :
۵۲	روش جمع آوری اطلاعات و داده ها
۵۳	روشهای آزمون فرضیات

فصل چهارم - تجزیه و تحلیل داده ها و اطلاعات

۵۶	مقدمه :
----	---------

۵۷	تشریح نتایج آزمون فرضیه‌ها
۵۷	- فرضیه ۱ (H1):
۵۷	آزمون فرضیه ۱:
۶۰	- فرضیه ۲ (H2):
۶۳	آزمون فرضیه ۲:
۶۳	- فرضیه ۳ (H3):
۶۵	آزمون فرضیه ۳:
۶۵	- فرضیه ۴ (H4):
۶۶	آزمون فرضیه ۴:
۶۷	- فرضیه ۵ (H5):
۶۹	آزمون فرضیه ۵:

فصل پنجم - نتیجه‌گیری و پیشنهادات

۷۱	مقدمه:
۷۲	خلاصه تحقیق
۷۴	نتیجه‌گیری
۷۵	پیشنهادات:
۸۰	پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی
۸۱	ضمیمه
۸۵	فهرست منابع فارسی و انگلیسی

چکیده

تقدیر و تشکر:

از اساتید ارجمند آقایان دکتر اسفندیار ملکیان و دکتر احمداحمدپور و سایر دست‌اندرکاران که در تهیه این رساله مشوق و راهنمای اینجانبه بودند کمال امتنان و سپاسگذاری را دارم. نیز شایسته است از مدیریت محترم دانشگاه علوم و فنون مازندران که مساعدت بی‌دریغ ایشان، مشمول اینجانب گردید تشکر نمایم.

تقدیم:

به پدر و مادر عزیزم که همواره پشتیبان من در زندگی بوده‌اند.

به برادرم دکتر اسماعیل ابونوری که همواره راهنمای من در طول تحصیل بوده‌است.

به همسر و دختر محبوبم که سختی‌های زیادی را متحمل شده‌اند تا راه، جهت ادامه تحصیل هموار گردد.

زهره ابونوری

پاییز ۷۷

چکیده

هدف از این تحقیق مطالعه نقش اطلاعات حسابداری در تصمیم‌گیریهای مالی مدیران شعب بانک ملت مازندران بوده است. در نتیجه، داده‌های آماری مورد نیاز با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی بصورت میدانی جمع‌آوری شده است. حجم نمونه مورد استفاده در این تحقیق برابر ۴۰ بوده است. پرسشنامه‌های مربوطه بصورت کتبی حضوری تکمیل و با استفاده از طیف لیکرت سنجش شده است. سرانجام فرضیات تحقیق با بهره‌گیری از آماره تی استیودنت آزمون شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها حاکی از آنست که:

- مدیران سطوح مختلف بانک ملت مازندران جهت اخذ تصمیم‌گیریهای مالی از اطلاعات حسابداری استفاده می‌کنند.

- اطلاعات حسابداری شعب بانک ملت استان مازندران قابل فهم می‌باشد.

- اطلاعات حسابداری شعب بانک ملت استان مازندران مرتبط با تصمیم‌گیری‌های مالی مدیران می‌باشد.

- اطلاعات حسابداری شعب بانک ملت استان مازندران قابل اتکاء می‌باشد.

- اطلاعات حسابداری شعب بانک ملت استان مازندران قابل مقایسه می‌باشد.

اگرچه فرضیات پژوهش پذیرفته شده‌اند، اما گامهای بیشتر در آموزش و اتوماتیک کردن سیستم، قابلیت

مقایسه و اعتبار اطلاعات حسابداری شعب را افزایش داده و به فرآیند تصمیم‌گیری سرعت خواهد داد.

فصل اول

موضوع تحقیق

موضوع تحقیق

یکی از عوامل مهم توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه داشتن یک سیستم اطلاعاتی است. اطلاعات برای واحدهای اقتصادی منبع گرانبهائی بشمار می‌رود و به اندازه انرژی و ماشین آلات اهمیت دارد. اطلاعات آگاهی و هوشیاری می‌دهد، شگفتی می‌آفریند، انگیزه ایجاد می‌کند و از عدم اطمینان می‌کاهد. اطلاعات گزینه‌های جدیدی را آشکار ساخته و یا موجب حذف گزینه‌های نامربوط وضعیت می‌گردد و سرانجام افراد را تحت تأثیر قرار داده و آنها را بر می‌انگیزاند که اقدامی به عمل آورند. اطلاعات به ویژه در کسب و کار و تجارت، باید قبل از آنکه دیر شود، علائم هشداردهنده بفرستد و از آینده خبر دهد^(۱). مدیری که تنها به گزارشهای گذشته توجه کند همانند کسی عمل می‌کند که بقول مک لوهان می‌کوشد با استفاده از آئینه عقب جلوی اتومبیل خود را ببیند.^(۲)

حسابداری یک سیستم اطلاعاتی است. این سیستم اطلاعاتی به عنوان زیر مجموعه سیستم‌های

۱- جان ج، برچ و گری گراد نیتزکی، سیستم‌های اطلاعاتی در تئوری و عمل، ترجمه منوچهر غیبی، مرکز آموزش مدیریت دولتی، تهران، سال ۱۳۷۱، صفحه ۳.

۲- همان منبع، صفحه ۴.

اطلاعاتی مدیریت، وظیفه پردازش داده‌های مالی را بر عهده دارد. اگر چه استفاده کننده بخش عمده‌ای از محصولات این سیستم اطلاعاتی، مدیریت یک واحد اقتصادی است، اما مدیریت بنا به وظایف و مسئولیت‌هایی که در قبال گروه‌های مختلف استفاده کنندگان اطلاعات مالی دارد و همچنین بنا بر الزامات قانونی یا درخواست‌های طرف‌های تجاری یا تامین‌کنندگان مالی واحدهای اقتصادی، اطلاعاتی مختلفی را در اختیار استفاده کنندگان خارج از واحدهای اقتصادی قرار می‌دهد. گزارش‌های مالی سالانه از مهمترین محصول سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری است که برای گروه‌های مختلفی از استفاده کنندگان خارجی اطلاعات مالی، در چهارچوب مشخصی ارائه می‌شود. (۱)

کاربران خارجی اطلاعات حسابداری، طیف نسبتاً گسترده‌ای را شامل می‌شوند. از سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان بالفعل و بالقوه، تحلیل‌گران مالی، ارگان‌های دولتی، مراجع قانونی، اقتصاددانان، بورس اوراق بهادار، مشتریان، فروشندگان کالا و خدمات مراکز تحقیقاتی و حتی رقبای واحدهای اقتصادی هر یک به نوعی استفاده کننده محصولات سیستم اطلاعاتی حسابداری‌اند. در میان طیف گسترده کاربران اطلاعات حسابداری، سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان توجه ویژه و بیشتری به اطلاعات مربوط به وضعیت مالی و نتایج عملیات واحدهای اقتصادی دارند.

براساس نظر هیئت استانداردهای حسابداری مالی (FASB)⁽²⁾ تصمیمات سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان و استفاده کننده آنها از اطلاعات دارای گستردگی بسیار بیشتری نسبت به سایر گروه‌های خارجی می‌باشد و به همین دلیل تصمیمات آنها دارای تأثیرات عمده‌ای در تخصیص منابع اقتصادی یک کشور است. (3)

از آنجائیکه سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان دو گروه اصلی برون سازمانی استفاده کنندگان اطلاعات مالی

۱- محمد عرب مازار یزدی، محتوای افزاینده اطلاعاتی جریانهای نقدی و تعهدی، رساله دکتری، دانشگاه تهران، ۱۳۷۴.

2- Financial Accounting Standard Board

3- FASB, Objectives of financial Reporting by Business Enterprises Statement of financial Accounting Concept No. 1; 1987, Par. 30.

بشمار می‌روند و تهیه و فراهم کردن اطلاعات مربوط برای این دو گروه یکی از رسالت‌های اصلی مدیریت و سیستم‌های حسابداری می‌باشد، لذا توجه ویژه به نوع نیازهای اطلاعاتی این افراد ضرورت دارد. با توجه به اینکه استفاده‌کنندگان مزبور گزارش‌های مالی را به عنوان یکی از منابع اصلی اطلاعات مالی در مورد واحدهای اقتصادی ملاک تصمیم‌گیری قرار می‌دهند، بنابراین گزارشگری مالی بر اساس نظر FASB باید اطلاعاتی را فراهم سازد که برای سرمایه‌گذاران و اعتبار‌دهندگان بالفعل و بالقوه و سایر استفاده‌کنندگان در تصمیم‌گیریهای سرمایه‌گذاری و اعطای اعتبار و سایر تصمیمات شاید مفید واقع شود. (1)

از طرفی برای مفید واقع شدن اطلاعات حسابداری در تصمیم‌گیری افراد مزبور، هدفهای حسابداری و گزارشگری مالی ایجاب می‌کند که اطلاعات مربوط به گونه‌ای مناسب و کامل افشا شود. افشا در حسابداری یک واژه فراگیر است و بعضاً به عنوان اصل افشا شناخته می‌شود که تقریباً تمامی فرایند گزارشگری مالی را در بر می‌گیرد و بر کلیه جوانب مالی مؤثر است. (2)

انواع اطلاعات بر حسب نیاز مدیران سطوح مختلف سازمان بدو دسته کلی تقسیم می‌گردد:

الف) اطلاعاتی که ویژه مدیران عالی سازمان است و کمتر مورد نیاز مدیران عملیاتی می‌باشد.

ب) اطلاعاتی که ویژه مدیران عملیاتی سازمان است و کمتر مورد نیاز مدیران عالی می‌باشد. (3)

همانطوریکه در جدول شماره ۱ مشاهده می‌کنید نسبت کاربرد انواع اطلاعات بر حسب سطوح مدیریت سازمانی متفاوت می‌باشد. یعنی نوع اطلاعات مورد نیاز مدیران در سطوح مختلف سازمان متفاوت می‌باشد و مدیران و معاونین شعب بانک ملت استان مازندران را هم می‌توان به عنوان مدیران میانی و عملیاتی

1- FASB, Par. 34.

2- Eldon S. Hendriksen, Accounting Theory, 5th. ed IRWIN, 1990, p.854.

۳- جعفر ممی‌زاده، مجله علمی کاربردی مدیریت دولتی، سیستم‌های اطلاعاتی در مدیریت، دوره جدید، شماره ۲۴، بهار ۱۳۷۳، صفحه ۳۴.

بحساب آورد که با توجه به میزان تفویض اختیار و حیطه نظارت از هر دو نوع اطلاعات، بخصوص اطلاعات حسابداری جهت تصمیم‌گیریهای سازمانی استفاده می‌نمایند. بنابراین، یکی از اطلاعاتی که در تصمیم‌گیریهای مدیریت هر سازمانی نقش بسزایی دارد، اطلاعات حسابداری می‌باشد که در این تحقیق، نقش اطلاعات حسابداری در تصمیم‌گیریهای مالی مدیران بانک ملت استان مازندران را بررسی خواهیم کرد.

جدول شماره ۱- نسبت کاربرد انواع اطلاعات

اطلاعات :	اطلاعات :
اصلاحی	مدیران عالی
خبری	↑
برنامه‌ای	سطوح مدیریت
استراتژیکی	↓
داخلی	
خارجی	
	اطلاعات :
	تفصیلی (عمومی)
	استثنائی (ویژه)
	پرسنلی
	حسابداری
	امور جاری

همانطور که قبلاً اشاره شد، امروز سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری، نقش بسیار مهمی در گردشهای فعالیتهای سازمان و در مجموعه محیط اقتصادی کشور دارد. بسیاری از تصمیمات اقتصادی بر اساس اطلاعات حاصل از این سیستمها اتخاذ می‌شود. سهم عمده‌ای از مبادلات اوراق بهادار تحت تأثیر ارقام و اطلاعات حسابداری است. اطلاعات حسابداری که در قالب گزارشهای مالی در اختیار سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان بالفعل و بالقوه و دیگر گروههای ذینفع قرار می‌گیرد، هنگامی می‌تواند در تصمیم‌گیریهای اقتصادی مؤثر افتد که از ویژگیهای کیفی خاصی برخوردار باشد. تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری اساساً ویژگیهای قابل فهم بودن، مربوط بودن، قابل اعتماد بودن و قابلیت مقایسه داشتن را بر شمرده‌اند که هر کدام نیز زیر ویژگیهایی دارد.

با توجه به محدودیتهای اندازه‌گیری و محدودیتهای استفاده‌کننده و نسبی بودن ویژگیهای کیفی، اطلاعات مالی هنگامی می‌تواند برای تصمیم‌گیری مفید واقع شود که تعادل نسبی بین ویژگیهای کیفی برقرار و با افشای کامل آثار مالی رویدادها را به روشنی وصف کند، گزارشهای مالی ای جامعیت دارد که از افشای کامل اطلاعات در مفهوم وسیع آن برخوردار باشد.^(۱)

دلایل اهمیت موضوع تحقیق

اطلاعات یکی از منابع اصلی و با ارزش مدیران یک سازمان می‌باشد. همانطور که منابع انسانی، مواد اولیه و یا امور زمانی در روند تولید دارای نقش و ارزش خاصی هستند لکن اطلاعات دارای ارزش ویژه‌ایست. هر چه حجم و پیچیدگی عملیات وسیعتر می‌شود اطلاعات اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

اگر اطلاعات را بعنوان یک منبع در نظر بگیریم، پس مانند دیگر منابع نیاز به اداره شدن دارد. منابع غیر اطلاعاتی چون ملموس هستند تأمین و نصب می‌گردند تا در موقع نیاز کارایی آنها بیشتر ممکن گردد، بنابراین مدیران مسئول سعی می‌کنند زمان بیکاری منابع را کاهش داده تا کارایی این منابع افزایش پیدا کند، در نهایت مدیران بایستی در یک زمان بحرانی قبل از اینکه عدم کارایی یا دیگر تأثیرات نامطلوب در سازمان ایجاد شود، این منبع را تعویض نمایند. به بیان دیگر انجام کار مفید و مؤثر در هر سازمان درک و شناخت چگونگی فعالیتهای آن سازمان است. یکی از مهمترین راههای دست یافتنی به این درک و شناخت، تحلیل جریان اطلاعات در سازمان است که به تبع آن بررسی ساختار و فعالیتهای سازمان و سبک مدیران را ضروری می‌نماید و مدیران در کلیه سطوح مدیریت، باید خلاصه عملیات و معاملات مالی سازمان را بطور متناوب در کنار اطلاعات وسیع و

۱- دکتر اسفندیار ملکیان، جامعیت گزارشهای سالانه و ویژگیهای مالی شرکتهای پذیرفته در سازمان بورس اوراق بهادار تهران، رساله دکتری، دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی، دانشگاه تهران، بهار ۱۳۷۷، صفحه ۵.

پیچیده در خصوص مطالب مربوط دیگر دریافت کنند.^(۱) به همین دلیل موضوع این تحقیق کانون توجه مدیران بانک، تهیه کنندگان اطلاعات حسابداری و صاحب نظران رشته حسابداری بوده و دامنه این بحث‌ها در چند دهه اخیر وسعت بیشتری داشته است.

ضرورت انجام آندسته از تحقیقات تجربی که در دهه‌های اخیر در رابطه با ضرورت کاربرد اطلاعات حسابداری در تصمیم‌گیریها صورت گرفته، امروزه بیش از هر زمان دیگری معلوم شده و در بازار نوپای سرمایه‌گذاری ایران می‌تواند راهگشای تصمیم‌گیری مدیران مالی باشد. بخصوص آنکه بانک می‌تواند نقش بسزائی در تأمین مالی سرمایه‌گذاران داشته باشد. امید است نتایج تحقیق حاضر و تحقیقاتی از این نوع که توسط سایر پژوهشگران انجام خواهد شد، بتواند کمکی هر چند اندک در تصمیم‌گیریهای مدیران باشد. بنابراین، به دلیل فقدان دستورالعمل‌های کافی و مناسب جهت تهیه اطلاعات حسابداری در تصمیم‌گیریهای مالی مدیران، ضرورت بررسی ارتباط ویژگیهای کیفی اطلاعات حسابداری با تصمیم‌گیریهای مالی مدیران بانک ملت استان مازندران را توجیه می‌کند.

سابقه تحقیقات و مطالعات انجام گرفته

تا آنجا که به کتابخانه‌های مهم و متعدد داخلی خصوصاً دانشگاه تهران (دانشکده مدیریت)، دانشگاه علامه طباطبائی (دانشکده حسابداری و مدیریت)، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه آزاد اسلامی که دوره‌های تحصیلات تکمیلی در رشته‌های حسابداری و مدیریت برگزار نموده‌اند، مراجعه در خصوص موضوع رساله، مطالعات و تحقیقاتی صورت نگرفته است.

۱- جان ج، برچ و گری گراد نیتزکی، سیستم‌های اطلاعاتی در تئوری و عمل، ترجمه منوچهر غیبی، مرکز آموزش مدیریت دولتی تهران، سال ۱۳۷۱، صفحه ۱۰.

فرضیه‌های تحقیق

در هر تحقیق فرضیه یا فرضیه‌هایی وجود دارد که در واقع حدس‌های بخردانه و یا اندیشه‌هایی است که مبتنی بر تجربیات قبلی، مشاهدات غیررسمی یا اطلاعات بدست آمده از دیگران است. محققان در مراحل اولیه مطالعات، یک فرضیه مثبت علمی، یا تحقیقی را بعنوان نتیجه آنچه که می‌خواهند بیازمایند مطرح می‌کنند و در مراحل تجزیه و تحلیل با استفاده از روشهای آماری فرضیه را تست و آنرا رد یا قبول می‌کنند. در این پژوهش زمینه طرح فرضیه‌ها از طریق انجام مصاحبه‌های مختلف (مصاحبه مقدماتی) صورت پذیرفته و فرضیه‌ها، بیشتر بر پایه نظرات مسئولین، دست‌اندرکاران، متخصصان، کارشناسان و مدیران سطوح مختلف بانک ملت و همچنین تجارب شخصی پژوهشگر طرح شده و ادعاهای مطروحه در این فرضیات بر پایه اطلاعات اولیه بدست آمده می‌باشد. لذا با توجه به موضوع پژوهش و نظرات مطروحه و همچنین راهنمایی استاد محترم راهنما، فرضیات بشرح زیر تبیین گردیده است:

۱- مدیران سطوح مختلف بانک ملت استان مازندران جهت اتخاذ تصمیم‌گیریهای مالی از اطلاعات حسابداری استفاده می‌کنند.

۲- اطلاعات حسابداری موجود در شعب بانک ملت استان مازندران قابل فهم می‌باشد.

۳- اطلاعات حسابداری شعب بانک ملت استان مازندران مرتبط با تصمیم‌گیریهای مالی مدیران می‌باشد.

۴- اطلاعات حسابداری بانک ملت استان مازندران قابل اتکا می‌باشد.

۵- اطلاعات حسابداری بانک ملت استان مازندران قابل مقایسه می‌باشد.